

ЧИСЛІВНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОРІВНЯННІ З КИТАЙСЬКОЮ: СПЕЦИФІКА ЗНАЧЕННЯ, ТВОРЕННЯ І ВЖИВАННЯ

Лао Хуася, Лю Юйхуей

Пекінський університет іноземних мов

Українська і китайська мови мають деякі спільні та відмінні риси щодо значення, творення і вживання числівників. У цій статті описано ті випадки, які викликають особливі труднощі при вивченні української мови в китайськомовній аудиторії.

Ключові слова: числівник, китайська мова, українська мова, спільні та відмінні риси.

Мовна структура китайської мови значно відрізняється від української. Це насамперед відображено в тому, що китайці користуються ієрогліфами, а українці – алфавітом. У китайській мові ієрогліф, як буква в українській мові, вважається найменшою одиницею графічної системи мови, але кожний ієрогліф має своє значення, тому його можна використовувати як слово, а поєднанням різних ієрогліфів утворюють нові слова. Крім того, в китайській мові немає роду, відмінювання та наголосу. Різниця між цими двома мовами полягає ще й у звуках, структурі речення та інших категоріях граматики. Зважаючи на усе зазначене, в процесі викладання української мови китайцям, потрібно звертати увагу на ці відмінності, які викликають чимало проблем у їхньому вивченні. У цій статті приділимо увагу одній з проблем – числівникам. Порівняння числівників двох мов щодо специфіки значення, творення та вживання допоможе у навчанні українських числівників китайських студентів.

В українській мові всі числівники за значенням та формою поділяють на кількісні та порядкові. Кількісні числівники об'єднують кілька груп: власне кількісні, напр.: *п'ять, двадцять*, дробові, напр.: *одна друга, три четверті*; збірні, напр.: *двоє, шестеро, десятеро*; та неозначено-кількісні, напр.: *багато, кілька, кільканадцять*. У китайській мові існують такі самі принципи класифікації числівників. Різниця полягає в тому, що в китайській мові використовують лише два збірних числівники: 俩 (двоє) і 仨 (троє), але тільки в усному мовленні.

За складом українські числівники бувають прості, напр.: *вісім, сто*; складні, напр.: *вісімдесят, триста*; і складені, напр.: *двісті чотирнадцять, сто вісімдесят один*. Китайські числівники лише є прості (від 0 до 10) та складені (всі решта). Наприклад, числівник 十一 (одинадцять) утворюється поєднанням числівників 十 (десять) та 一 (один). В українській мові числівник *одинадцять* історично теж був складеним *одинь на десятьє*. В процесі історичного розвитку відбулося злиття складових частин. Інформація про особливість творення цього числівника є важливою, бо вона допомагає китайському студенту краще зрозуміти його зміст і структуру.

Крім того, на відміну від українських числівників, китайські числівники не змінюються за відмінками і жоден з них не має форм роду та числа.

У китайській мові існують і своєрідні числівники. Наприклад, числівники 万 (десять тисяч) і 亿 (тисяча мільйонів) позначають одним ієрогліфом, а в українській мові для вираження цієї кількості треба використати два слова. Тобто, українські та китайські числівники не цілком співвідносні щодо способу вираження того самого поняття, що викликає труднощі в розумінні та перекладі їх з однієї мови на іншу.

Що стосується вживання числівників, то відмінності між двома мовами виявляються ще значнішими. Передусім, у китайській мові використовують числівники для вираження днів тижня, наприклад, 周一 (понеділок), 周二 (вівторок) і т.д. У цих словах 周 означає „тиждень”, а 一 і 二 – „перший” і „другий”, тобто перший і другий дні тижня. Таким самим способом називають місяці. Наприклад, у назвах 一月 (січень), 二月 (лютий) є числівники 一 (один) і 二 (два), а ієрогліф 月 означає „місяць”, тобто перший і другий місяці року. У цих випадках китайці використовують кількісні числівники в значенні порядкових. А в українській мові кожний місяць року та день тижня мають свої назви.

У вираженні дати в обох мовах існують також відмінності. Наприклад, дату 15/05/2008 у китайській мові передають 2008/05/15, тобто змінюють порядок слів і використовують кількісні числівники, а в українській мові для позначення дати вживають порядкові числівники. Наприклад, речення *Конференція відбулася 15 (п'ятнадцятого) травня 2008 (дві тисячі восьмого) року* китайською мовою буквально звучить *Конференція відбулася дві тисячі вісім рік травень п'ятнадцять*. Отже, китайський студент мусить знати ці відмінності у позначенні дати, щоб правильно перекладати їх по-українськи.

Схожість у вживанні числівників між двома мовами відображено у вираженні часу. Наприклад, час „13 год. 15 хв.” в українській мові читають як „тринадцять година п'ятнадцять хвилини”, або „п'ятнадцять хвилин на першу дня”, або „чверть на першу дня”; а час „1 год. 30 хв.” читають як „перша година тридцять хвилини” або „пів на другу”; час „13 год. 50 хв.” читають як „тринадцять година п'ятдесят хвилини” або „за десять перша дня”. Китайці так само зазначають час, але всі використовувані числівники – кількісні. Якщо треба відповісти на питання „Коли? ”, то перед числівником на позначення часу додають прийменник 在, що означає „о”, але числівники не змінюються.

Для вираження приблизної кількості в китайській та українській мовах існує певна різниця. В українській мові приблизну кількість відтворюють різними способами – за допомогою слів „понад”, „до”, „більше”, „менше” і т.д. або просто змінюють порядок розташування слів. Наприклад, вислови *понад дві години, години дві* виражають значення „приблизно дві години”. Вислів *о п'ятій годині* означає точно визначену годину. А якщо треба сказати не про точно означений час, а лише назвати приблизно період між двома годинами, тоді використовують перед порядковим числівником прийменник *на*, напр.: „*Ой сплю годину, сплю і другу, й а вже повертає та на третю*” (С. Гулак-Артемівський).

У китайській мові ситуація значно простіша. Приблизну кількість виражають за допомогою деяких прислівників, наприклад, 大约, 大概, 差不多, 几乎, 将近 і т.д., які за значенням подібні до українських слів *понад, приблизно, майже*.

В обох мовах бувають випадки, коли числівник переходить в іншу частину мови. Прикладом може послужити вживання числівників *один / одна / одне (одно) / одні* в

українській мові. Він здатен виражати значення вказівних і неозначених займенників. Вживаючись у ролі вказівного займенника, числівник *один* має значення 'той самий', напр.: *Вони одного року народження. У реченні Воля одна в нас, одна в нас мета числівник одна* означає 'спільна, єдина'. А у фразі „Ой, одна, я одна, як билиночка в полі...” (Т. Шевченко) числівник *одна* означає 'сама, одинока'. У певних контекстових умовах числівник *один* вживається в значенні займенника 'якийсь', напр.: *В одній долині, під горою, високий явір зеленів.*

Функціонально числівники *один / одна / одне (одно) / одні* може виконувати роль часток *тільки, лише*, коли його вживають для виділення одного предмета (особи) з ряду інших окремих предметів (осіб), напр.: *Він один знає; Навколо було одне лише каміння.*

У китайській мові такий перехід також існує, але здебільшого про це свідчать інші слова. Наприклад, іноді батьки і родичі третього сина в родині називають 三儿. У назві є два ієрогліфи, один з яких 三. За формою – це кількісний числівник *три*, але за значенням він є порядковим. Другий ієрогліф 儿 – це суфікс, який виражає значення пестливості. Отже, поняття кількості закладено в самій назві особи, тому цей числівник вживається вже як іменник.

Китай і Україна мають древню історію і яскраву культуру. Мудрість народу виявляється в багатьох аспектах, зокрема і в утворенні численних фразеологізмів. Як в китайських, так і в українських фразеологічних зворотах часто вживають числівники. Наприклад, український фразеологізм *краще один раз побачити, ніж сто раз почути* і китайський фразеологізм 百闻不如一见 за значенням однакові. Український фразеологізм *знати як свої п'ять пальців* і китайський 了如指掌 (*знати як свої пальці і долоню*) за значенням теж однакові, але в китайському фразеологічному звороті немає числівника, оскільки він зрозумілий з контексту.

На відміну від української мови в китайській мові широко використовують разом із числівником ще одну частину мови, яку по-китайськи називають 量词 (лічильні слова). Цю частину мови не вживають окремо від числівника, і вона виражає значення, дуже подібне до українських слів *штука, пара* та ін. У китайській мові таких слів багато. Їх майже завжди вживають у сучасній китайській мові між числівником та іменником. Наприклад, український вислів *п'ять книг* китайською мовою передаємо трьома ієрогліфами 五本书, серед яких ієрогліф 本 є 量词, – частиною мови, яка співвідносна з українськими лічильними словами, пор.:

укр. *п'ять книг* — кит. 五本书
(量词)

У китайській мові бувають випадки, коли між числівником та іменником не вживають 量词 (лічильних слів), але це здебільшого виявляється в публіцистичному стилі.

Отже, щодо значення, творення і вживання числівників українська і китайська мови мають деякі спільні та відмінні риси. У цій статті описано лише ті випадки, які викликають особливі труднощі при вивченні української мови в китайськомовній аудиторії. Звичайно, в процесі практичного вживання української мови можуть виникати ще й інші проблеми, яким треба приділити багато уваги.

COMPARING UKRAINIAN AND CHINESE NUMERALS: SPECIFICS OF MEANINGS, COMPOSITION AND USE

Lao Huaxia, Liu Yuhui

Beijing University of Foreign Studies, Beijing

The Ukrainian and Chinese languages have many similarities and differences in meaning, composition and use of numerals. The article identifies instances that are particularly problematic for Chinese students in studying Ukrainian.

Key words: numeral, the Chinese and Ukrainian languages, similarities and differences.